

2024, 13 (2), 661-681 | Araştırma Makalesi

7 Ekim Sonrası Gerçekleşen İnsan Hakları İhlalleri Üzerine Bir İnceleme

İbrahim Halil GÜZEL¹

Öz

Günümüz dünyasında savaş suçları ve insan hakları ihlalleri üzerinde durulması gereken önemli sorunların başında gelmektedir. 7 Ekim 2023 tarihinde başlayan İsrail'in Gazze'ye yönelik saldırıları geçen süreçte farklı bir boyuta ulaşmış, bölgede başta çocuk ve kadınlar olmak üzere sivililerin yaşamlarını kaybetmelerine neden olan insanlık dramına dönüşmüştür. İnsanların en doğal hakkı olan yaşama hakları ve insan hakları ihlal edilmektedir. İnsan hakları insanlık tarihi kadar eski olmasına rağmen modern devletlerin kuruluşuyla 19.yüzyıldan günümüze kadar önemli sürekli artmakta olan bir kavramdır. İnsan haklarının gelişiminde önemli tarihsel hadiseler rol oynamaktadır. Bu olaylar içerisinde belki de en önemlileri yaşanan dünya savaşlarıdır. Bu savaşların insan haklarının gelişime yönelik en önemli kazanımları bu hakların ülkelerin kendi iç sorunları olmadığı ve bu hakların kazanılmasının, korunmasının ülkelerin kendi insiyatiflerine bırakılmayacak kadar önemli olduklarıdır. Bu sebeple, insan haklarının geliştirilmesine ve korunmasına yönelik olarak uluslararası sözleşmeler ve düzenlemeler yapılması gerekmektedir. Yapılan bu düzenlemeler sayesinde ülkelerin kendi iç hukuk düzenlemelerinde yapacakları insan haklarına yönelik işlemlerde önemli bir kaynak görevi görmektedir. İnsan haklarına yönelik birçok sözleşme, düzenleme, anlaşma yapılmasına rağmen, insan haklarını korumaya yönelik birçok uluslararası mekanizma olmasına rağmen dünyanın birçok yerinde insan hakları hala ihlal edilmektedir. İnsan haklarının evrensel olduğu herkes tarafından kabul edilmektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi de bu durumu açıkça belirtmektedir. Ancak 7 Ekim'den bugüne kadar geçen süreçte Gazze'de yaşanan insanlık suçları, insan hakları ihlalleri artarak devam etmektedir. Çalışma kapsamında öncelikle insan haklarına yönelik kavramsal bir değerlendirme yapılmakta sonrasında bölgede yaşanan sorunlar tarihsel bağlamda değerlendirilmektedir. Son olarak da insan haklarına yönelik ihlaller, bu ihlallerin hangi sözleşmelere aykırı oldukları belirtilmektedir. İnsan haklarına yönelik birçok uluslararası metin, sözleşme, protokol olmasına rağmen bu sözleşmelerin verdiği hakların kullanılmasını sağlayacak, bu hakların ihlalleri durumunda koruyacak mekanizmaların işlevsiz kaldığı çalışma kapsamında tartışılmakta ve ortaya konulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Temel Hak ve Özgürlükler, İnsan Hakları, Uluslararası Düzenlemeler, İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi, Gazze

Güzel, İ. H. (2024). 7 Ekim Sonrası Gerçekleşen İnsan Hakları İhlalleri Üzerine Bir İnceleme. İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi, 13(2), 661-681. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1439091>

Geliş Tarihi	18.02.2024
Kabul Tarihi	29.05.2024
Yayın Tarihi	30.06.2024
*Bu CC BY-NC lisansı altında açık erişimli bir makaledir.	

¹ Dr. Öğr. Üyesi, Siirt Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü, Siirt, Türkiye, ibrahimguzel44@gmail.com, ORCID:0000-0003-2671-7635

An Analysis Specific to Human Rights Violations After October 7

İbrahim Halil GÜZEL¹

Abstract

In today's world, war crimes and human rights violations are among the most important problems that need to be addressed. Israel's attacks on Gaza starting on October 7, 2023 have reached a different dimension in the last period and have turned into a humanitarian tragedy that has caused civilians, especially children and women, to lose their lives in the region. People's most natural right to life and human rights are being violated. Although human rights are as old as human history, it is a concept whose importance has been constantly increasing since the 19th century with the establishment of modern states. Important historical events play an important role in the development of human rights. Perhaps the most important of these events are the world wars. The most important achievements of these wars for the development of human rights are that these rights are not internal problems of countries and that the acquisition and protection of these rights are too important to be left to the initiative of the countries themselves. For this reason, international conventions and regulations are necessary for the development and protection of human rights. Thanks to these regulations, they serve as an important source for countries to take actions regarding human rights in their domestic legal regulations. Although there are many conventions, regulations and agreements on human rights and many international mechanisms to protect human rights, human rights are still violated in many parts of the world. It is recognized by everyone that human rights are universal. The Universal Declaration of Human Rights clearly states this. However, the crimes against humanity and human rights violations in Gaza have continued to increase since October 7. In this study the scope of the study, firstly, a conceptual evaluation of human rights is made, and then violations of human rights and which conventions these violations are in violation of are specified. Although there are many international texts, conventions and protocols on human rights, the study discusses and reveals that the mechanisms that will ensure the exercise of the rights granted by these conventions and protect them in case of violations of these rights remain dysfunctional.

Keywords: Fundamental Rights and Freedoms, Human Rights, International Regulations, Universal Declaration of Human Rights, Gaza

Güzel, İ. H. (2024). An Analysis Specific to Human Rights Violations After October 7, *Journal of the Human and Social Science Researches*, 13(2), 661-681. <https://doi.org/10.15869/itobiad.1439091>

Date of Submission	18.02.2024
Date of Acceptance	29.05.2024
Date of Publication	30.06.2024
*This is an open access article under the CC BY-NC license.	

¹ Assist. Prof. Dr., Siirt University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Political Science and Public Administration, Siirt, Türkiye, ibrahimguzel44@gmail.com, ORCID:0000-0003-2671-7635

Giriş

İnsan hakları doğuştan kazanılan, insanın yalnızca insan olması sebebiyle sahip olduğu haklardır. Bu haklar dokunulamaz ve devredilemez haklardır zamandan ve mekandan bağımsız olma özelliğine sahiptirler. Bu özellikleri, insan haklarına evrensel olma boyutu katmaktadır. İnsan hakları her ne kadar evrensel bir nitelik taşısa da toplumların yapısına, kültürüne, demokrasi geçmişine göre farklılıklar gösterebilmektedir. İnsan haklarının korunmasında, geliştirilmesinde devletlere önemli görevler düşmektedir. İnsan haklarının, hukuksal güvenceye, anayasal güvenceye alınması insan haklarının sağlanmasında devletin önemli görevlerinin başında gelmektedir. Geçmişten günümüze devlet ile birey arasındaki çatışmalar insan hakları kavramının gelişmesiyle farklı bir sürece girmiştir. Devletlerin sahip oldukları egemenlik haklarının, insan hakları lehine sınırlandırılması düşüncesinin gelişmesi, insan haklarını sorununu ulusal bir alandan çıkararak uluslararası ilişkilerin, düzenlemelerin önemli bir konu haline getirmektedir. İki büyük dünya savaşı, insan haklarının evrensel olarak ele alınması gerektiği düşüncesinin kabul edilmesinde etkili olmuştur. Çünkü bazı durumlarda ulusal düzenlemeler, ulusal mekanizmalar insan haklarının korunmasında yeterli kalmamaktadır. Burada sadece ulusal anlamda devletin kendi yurttaşlarına dönük insan hakları ihlali yapması, uluslararası düzenlemelerin, kuruluşların da bu durumu denetlemesi anlaşılmalıdır. Bazen başka devletler, diğer ülkelerde insan haklarını ihlal edecek eylemlerde bulunmaktadırlar. Bunu yaparken bir takım gerekçeler öne sürülebilmektedir. Kendi halkının güvenliği, ülkesinin güvenliğini gerekçe gösterilebilmektedir. Hiçbir gerekçe savaş durumunda bile kadınların, yaşlıların, çocukların öldürülmesinin gerekçesi olamaz. Hiçbir gerekçe hastanelerin bombalanmasını açıklayamaz. Gazze’de yaşanan insanlık suçu, insanlık dramının, insanların aç bırakılmasının, çocukların, yaşlıların, kadınların öldürülmesinin, insanların aç ve susuz bırakılmasının hiçbir gerekçesi olamaz. Bu yaşananlar insan haklarının kavramının yeniden sorgulanması gerektiğini ortaya net bir şekilde koymaktadır. 1950’lerden günümüze insan haklarına yönelik onlarca sözleşme, düzenleme hayata geçirildi, uluslararası alanda, bölgesel alanda kurumlar kuruldu ancak uygulamaya baktığımız zaman karşılığı olmadığı görülmektedir.

İnsan Hakları Kavramı ve Özellikleri

İnsan hakları hem anlam bakımından hem de kapsam bakımından zengin bir içeriğe sahip haklardandır. İnsan hakları, hukuk, felsefe, sosyoloji, siyaset bilimi, uluslararası ilişkiler, tarih gibi farklı sosyal bilim alanıyla yakından ilişkili üst bir kavram olarak ele alınabilmektedir. Hak, özgürlük, insan hakları konuları önceleri felsefenin uğraşı alanına girse de anayasal düzene geçişle birlikte hukukun ilgi alanına girmiştir. Ayrıca uluslararası alanda hazırlanan, imzalanan sözleşmeler, düzenlemeler insan haklarının uluslararası ilişkilerin de konusu olmasına neden olmuştur (Kaboğlu, 2013:12). İnsan hakları kavramı farklı kavramlarla yakından ilişkilidir. Bu kavramlardan biri de özgürlük kavramıdır. Özgürlük kavramı, insanın tarihsel süreç içerisinde büyük çoğunlukla ezilmişliğinin ve buna karşı dik durmasının bir sonucudur. Dil, din, ırk gibi sınıf ayrımı gözetmeyen bütün kesimleri içine almayan bir özgürlük kavramı düşünülemezdi. Bu bakımdan, insan hakları kavramı da hak ve özgürlükleri ellerinden alınan insanların bu ihaller karşındaki dik duruşları neticesinde ortaya çıkarak gelişmiştir (Tanör, 1994: 13).

İnsan hakları, ırk, dil gibi hiçbir ayrımcılık yapılmaksızın bütün insanların kullanacağı haklardır. Bu haklardan yararlanabilmek için vatandaş olan ile vatandaş olmayan arasında bir farklılık bulunmamaktadır. İnsan hakları esasında olanı değil olması gerekeni tanımlamaya çalışmaktadır. İnsan hakları bir fikirdir. Bu nedenle insanlara yönelik bazı gerekleri dile getirmektedir. Bu gerekler, insanı koruma, insanın değerini tanıma gibi sadece insan olduklarından dolayı koruma istekleri olarak ortaya çıkar (Kuçuradi, 2007:2-3).

İnsan hakları kavramına yönelik tanımlamalara, kavramın gelişimine, özelliklere geçmeden önce hak kavramını açıklamak gerekmektedir. Hak, belli bir gücün taleplerine karşılık olarak verilen isimdir (Donnelly, 1995: 19-20). Hak aynı zamanda meşruluk temeline dayanmaktadır. Belli bir somut durum karşısında, başkasının özgürlük alanına müdahaleye yetkili olduğunun kısaltılmış bir ifadesidir (Erdoğan, 2001:115).

İnsan haklarının bir ülkü saygıdeğer bir kavram olması, insan haklarının gelişmesinde ve farkındalığının artmasında önem taşımaktadır. Fakat bu kavramın çok dar veya geniş tutulmasının da bir takım sakıncaları bulunmaktadır. İnsan hakları kavramı olarak, bütün insanların cinsiyet, din, dil, etnik köken gibi hiçbir ayırım gözetilmeksizin faydalanılmasını ön gören bir anlayışa sahiptir (Aybay, 2015:8).

İnsan haklarını, hiçbir, ulusal, etnik, dini, siyasi farklılıklar sebebiyle sınırlandırılması mümkün olmayan başkaları tarafından da tanınması gereken en üstün haklar olarak tanımlayabiliriz.

İnsan hakları kavramıyla ilgili bazen başka kavramlar da kullanılabilir. Fakat bu kavramlar tam olarak insan haklarına karşılık gelmemektedir. Temel hak ve hürriyetler, temel haklar, kamu hakları kavramları bazen insan haklarının yerine kullanılmaktadır. Bu kavramlar da insan haklarını içeren kavramlardır ancak bu kavramlar insan haklarının bir boyutunu bir kısmını ele alan kavramlardır.

İnsan Haklarının Özellikleri

İnsan haklarını diğerlerinden ayıran önemli özellikleri bulunmaktadır. Bu özellikler, evrensel olması, doğuştan kazanılması, vazgeçilmez haklar olması, temel hak olması, devlete karşı ileri sürülebilen haklar olması şeklinde sayabiliriz. İnsan haklarını diğer haklardan ayıran en temel özelliklerden birisi evrensel olmasıdır. İnsanın sadece insan olmasından dolayı, hiçbir ayırım gözetilmeden, ırk, din, dil, etnik köken gibi sahip olmaları bu hakların evrensel olmasını gerektirmektedir.

Bazı bölgesel düzenlemeler ve mekanizmalar insan haklarının evrenselliği özelliği ile gelişmektedir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi tarafından, yalnızca bu sözleşmeye imza atan taraf devletlerin vatandaşlarına tanınan hakların korumaya değer olduğu sözleşmeyi imzalamayan devletlerin vatandaşlarının bu korumadan yararlanamayacağı belirtilmektedir. Benzer şekilde Amerika, Asya, Afrika gibi bölgesel nitelikli insan haklarını koruma mekanizmaları da insan haklarına evrensel değil bölgesel koruma sözleşmeye taraf olan devletler bakımında koruma sağlamaktadır (Aybay, 2015:8). Fakat 1993 senesinde Viyana Bildirgesi'nde, insan haklarının evrenselliği ve bu konunun tartışmaya dahi açılmaması gerektiğini özellikle vurgulanmaktadır. Zamanın ya da mekanın farklı olması, hakkı koruyan veya tanıyan kurumun farklı olması insan haklarının evrensel olmadığı sonucunu doğurmamaktadır. İnsan haklarına yönelik

sözleşmelerinin tamamının ayrımcılığa karşı hükümler içermesi, bu hakların ayrımcılık yapılmayacak bir şekilde uygulanmasını gerekli kılmaktadır (Kalabalık, 2018a:36).

İnsan haklarının korunmasında birincil olarak devlet yükümlüdür. İnsan haklarının temel amacı da kişiyi devlete karşı korumaktır. Bu bakımdan devlet, insan haklarını öncelikle anayasal olarak bütün hukuksal yapısı ile tanımalıdır. Devlet, kişilerin insan haklarını kullanmalarına ilkesel olarak müdahale etmemelidir. Aynı zamanda devlet insan haklarını korumakla görevlidir. Burada devletin temel vazifesi insan hakları ihlallerini önlemektir (Erdoğan, 2007:89-90). Bu nedenle devlet ilk olarak insan haklarını tanımalı ve bu hakların hayata geçirilmesi için gerekli yasal, idari düzenlemeleri yerine getirmelidir. Ayrıca bu hakları hem devletin ihlal etmemesi hem de başkalarının bu hakları ihlal etmemesi için gerekli önlemleri alması gerekmektedir.

İnsan hakları kavramına yönelik literatürde farklı tanımlamalar olsa da bütün tanımlamalar insan haklarının bir özelliğine işaret etmektedir. Ayrıca tanımlamaların işaret ettiği ortak noktalar da bulunmaktadır. Bütün insanların sahip olmaları gerektiği, bu hakların her yerde geçerli olması, vazgeçilemez ve devredilemez haklar olmaları bunlardan bazılarıdır.

İnsan Haklarının Sınıflandırılması

İnsan haklarının gelişimine paralel olarak, sınıflandırılması da tarihsel süreç içerisinde farklılıklar göstermektedir. Devletin müdahale etmesi ya da müdahalede bulunmamasını gerektiren ayrıma göre, pozitif statü hakları, negatif statü hakları şeklinde bir ayrım bulunmaktadır. Farklı bir ayrım da insan haklarının kolektif ya da bireysel olarak kabul edilip edilmemesine göre yapılmaktadır. Bireysel haklar ve kolektif haklar şeklinde bir ayrım söz konusu olmaktadır. Bir diğer ayrım da günümüzde en çok kullanılan ayrımlardan birisi olarak hakların tarihsel gelişimini de dikkate alarak yapılan kuşaklar halinde yapılan sınıflandırmadır.

a-) Birinci Kuşak Haklar: Birincil kuşak insan haklarının bir diğer adı klasik insan haklarıdır. Devlete karşı haklar olarak da tanımlanan bu hakların en önemli özelliği devletin müdahale etmemesi gereken haklar olmasıdır (Giritli ve Güngör, 2002: 21).

Birinci kuşak haklarına örnek olarak, yaşam hakkı ve kişi dokunulmazlığı, düşüncüyü açıklama özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, çalışma özgürlüğü, ibadet ve inanç özgürlüğü, mülkiyet hakkı, kişi özgürlüğü ve kişi güvenliği, eşitlik hakkı, can ve mal güvenliğinin sağlanması, konut dokunulmazlığı, siyasi haklar, dernek kurma hakkı, zorla çalıştırma yasağı, özel yaşamın gizliliği, adil yargılanma hakkı, işkence ve kötü muamele yasağı, seçme ve seçilme hakkı, kamu hizmetlerine girme hakkını verebiliriz.

b-) İkinci Kuşak Haklar: Sosyal, ekonomik ve kültürel haklar ikincil kuşak haklar olarak tanımlanmaktadır. Bu hakların ortaya çıkışında Sanayi Devriminin neden olduğu olumsuz çalışma ve yaşama koşulları etkili olmuştur. Bu hakların ortaya çıkmasında işçi sınıfının mücadelesi önemli bir yer tutmaktadır. Devletin bu hizmetleri sunması bir hak olarak görülmektedir (Giritli ve Güngör, 2002: 23).

İkincil kuşak haklara örnek olarak, sosyal güvenlik hakkı, sendikal haklar, ekonomik ve sosyal nitelikli haklar, sosyal eşitsizlikleri giderme, sağlık hakkı, eşit ücret, asgari ücret, dinlenme hakkı, konut hakkı, kültürel nitelikli insan hakları, bilim hakkı, eğitim hakkı, beslenme hakkını verebiliriz.

c-) Üçüncü Kuşak Haklar: Üçüncü kuşak haklar kavramı 1970'lerden itibaren kullanılmaya başlanmıştır. Bilimin ve teknolojinin gelişimi, nükleer silah tehdidi, ülkeler arasındaki önemli gelişmişlik farkları insan haklarının farklı bir yaklaşımla ele alınmasını zorunlu kılmıştır (Giritli ve Güngör, 2002: 26).

Üçüncü kuşak haklara örnek olarak, haberleşme hakkı, çevre hakkı, barış hakkı, yardım hakkını verebiliriz.

İnsan Haklarının Korunmasına Yönelik Düzenlemeler ve Mekanizmalar

İnsan hakları kavramının oluşturulması, tanımlanması, evrensel nitelikte haklar olarak kabul edilmesi kadar bu hakların nasıl korunacağı da önem taşımaktadır. İnsan haklarına yönelik hazırlanan uluslararası, bölgesel sözleşmeler, bu sözleşmelerin hayata geçirilmesi, korunması için kurulan birimler elbette değerlidir. İnsan haklarına yönelik geliştirilen sözleşmelerin, anlaşmaların kağıt üzerinde kalmaması, ülkelerin kendi çıkarları, menfaatleri için insan haklarını çiğnemelerinin önüne geçecek mekanizmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Birleşmiş Milletler Düzeyinde İnsan Haklarının Korunması

İnsan haklarının uluslararası boyutta korunmasına yönelik düzenlemelerin gerçekleştirilmesi önem taşımaktadır. Uluslararası alanda geliştirilen bu sözleşmeler ile devletler insan hakları konusunda bir takım düzenlemeleri hayata geçirmektedirler. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi 10 Aralık 1948 tarihinde kabul edilmiştir. İnsan haklarına yönelik önemli düzenlemeler getirmektedir. Bildirgenin önsöz kısmında;

İnsan haklarının eşit ve devredilemez olduğunun, dünya barışının sağlanmasında önemli bir yeri olduğunun

İnsan haklarının tanınmayışının ve hor görülmesinin insanlık vicdanını isyana sürükleyeceğinden

İnsanların zulüm ve baskılara karşı son çözüm olarak isyana başvurmamaları için insan haklarının hukuki bir sistemle korunmasının zorunluluk taşıdığı

Uluslararası ilişkilerin dostluk zemininde devam etmesinin zorunluluk taşıdığı

Anlaşma ile kadın ve erkek eşitliğine, insan onuruna, insanların sahip oldukları ana haklar ilan edilerek daha geniş bir hürriyet içerisinde daha hayat şartlarına sahip olacaklarına

Birleşmiş Milletler ile işbirliğinde bulunan üye devletlerle, insan haklarına ve hürriyetlerine dünyada saygı gösterilmesinin sağlanacağına

Bu hakların ve hürriyetlerin herkes tarafından aynı şekilde anlaşılması gerektiğinin önemine değinilmektedir (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1948).

İlerleyen yıllarda insan haklarının korunmasına ve geliştirilmesine yönelik olarak Birleşmiş Milletler tarafından farklı sözleşmeler kabul edilmiştir.

Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesinde, devletlerin sorumluluklarına ve yükümlülüklerine dair düzenlemeler getirmektedir. Sözleşme ile İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde yer alan hak ve özgürlüklere yönelik daha ayrıntılı bir düzenleme getirilmektedir. Sözleşmeye imza atan devletler, ülkesindeki bütün bireylere hiçbir

ayırım yapmadan sözleşmede geçen haklardan yararlanmasını sağlamakla yükümlüdür (Birleşmiş Milletler, 1976). Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi kapsamında, kadın ile erkek eşitliğine vurgu yapılarak, sosyal, kültürel, politik, medeni ve insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, kullanılmasını engelleyen, her türlü cinsiyet ayrımının kadına karşı ayırım anlamına geldiği belirtilmektedir. Yine sözleşmede, taraf devletlerin kadınların her türlü ayrımcılıktan uzak kalacak şekilde, sosyal, kültürel, ekonomik, politik alanlar öncelikli olmak üzere bütün alanlarda kadın erkek eşitliğini sağlayacak hukuki düzenlemelere yer verilmesi gerektiği belirtilmektedir (Birleşmiş Milletler, 1979).

İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muameleye ve Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi ile işkence insanlık suçları arasında yer aldığı belirtilmektedir. Sözleşmenin ikinci maddesinde, "... Hiçbir istisnai durum, ne harp hali ne de bir harp tehdidi, dahili siyasi istikrarsızlık veya herhangi başka bir olağanüstü hal, işkencenin uygulanması için gerekçe gösterilemez. Bir üst görevlinin veya bir kamu merciinin emri, işkencenin haklılığına gerekçe kabul edilemez" düzenlemesi yer almaktadır. Sözleşmeye taraf devletler kendi egemenliği altındaki ülkelerde işkenceyi engellemek için her türlü yasal düzenlemeyi hayata geçirmekle yükümlüdürler (Birleşmiş Milletler, 1984).

Her Türlü İrk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesinde, öncelikle ırk ayrımcılığının tanımı yapılmaktadır. Ekonomik, siyasi, sosyal, toplumsal veya kültürel yaşamın herhangi bir alanında, insan hakları ve temel özgürlüklerin tanınmasını, uygulanmasını engellemek, ortadan kaldırmaya yönelik ırk, renk, soy, etnik kökene dayalı her türlü ayrımcılık, dışlama bu kapsamda değerlendirilmektedir. Taraf devletlerin ırk ayrımcılığını kınayacakları, uygun bir imkânla ve gecikmeden her türlü ırk ayrımcılığının ortadan kaldırılmasına yönelik politika izleyecekleri belirtilmektedir (Birleşmiş Milletler, 1969).

Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme, soykırım suçunun uluslararası bir düzenlemenin konusu olması bakımından önem taşımaktadır. Sözleşmenin ikinci maddesi, "Bu Sözleşme bakımından, ulusal, etnik, irksal veya dinsel bir grubu, kısmen veya tamamen ortadan kaldırmak amacıyla işlenen aşağıdaki fiillerden her hangi biri, soykırım suçunu oluşturur. a) Gruba mensup olanların öldürülmesi; b) Grubun mensuplarına ciddi surette bedensel veya zihinsel zarar verilmesi; c) Grubun bütünüyle veya kısmen, fiziksel varlığını ortadan kaldıracağı hesaplanarak, yaşam şartlarını kasten değiştirmek; d) Grup içinde doğumları engellemek amacıyla tedbirler almak; e) Gruba mensup çocukları zorla bir başka gruba nakletmek;" bu eylemlerin soykırım suçu olduğunu belirtmektedir. Ayrıca sözleşmenin üçüncü maddesinde sadece soykırımda bulunanları değil soykırımda bulunanlarla işbirliği yapanların da cezalandırılması gerektiği belirtilmektedir (Birleşmiş Milletler, 1951)

Birleşmiş Milletler, insan haklarının evrensel anlamda geliştirilmesi ve korunmasına yönelik sözleşmelerin bazıları yukarıda sayılmaktadır. Bu sözleşmeler aynı zamanda taraf devletler açısından önemli yükümlülükleri de beraberinde getirmektedir. Birleşmiş Milletler, üye devletlerin bu sözleşmelere uyup uymadıklarını tespit etmek ve insan haklarının korunmasını gerçekleştirmek için sözleşmeye dayalı usuller geliştirmiştir. Birleşmiş Milletler, insan haklarının korunmasına ve geliştirilmesine yönelik olarak sadece sözleşmelerle değil aldığı kararların yaptığı açıklamaların da ayrı bir önemi

bulunmaktadır. Uluslararası bir sözleşmeye dayanmamakla birlikte Birleşmiş Milletlerin yetkili makamları tarafından alınan kararlar aracılığıyla da insan haklarını koruyan mekanizmalar bulunmaktadır. Bu mekanizmalara da sözleşme dışı usuller denilmektedir.

Tablo1. İnsan Haklarının Korunmasında Sözleşme Dayalı ve Sözleşme Dışı Usuller

Sözleşmeye Dayalı Usuller	Sözleşme Dışı Usuller	Sözleşme Dışı Organlar
Rapor Usulü	1235 Usulü	Uluslararası Adalet Divanı
Devletlerarası Şikayet Usulü	1503 Usulü	Güvenlik Konseyi
Bireysel Başvuru Usulü	Şikayet Usulü	BM Genel Kurulu
Soruşturma Usulü	Özel Usuller	Ekonomik ve Sosyal Konsey
İşkenceye Karşı Sözleşmeye Göre Tesis Edilen Tutuklanma Merkezlerini Ziyaret Sistemi	Acil Eylem	İnsan Hakları Konseyi
Zorla Kaybedilmeler Sözleşmesi'ne Göre Ziyaret Usulü	Evrinsel Gözden Geçirme Usulü	İnsan Hakları Yüksek Komiserliği

Kaynak: Kalabalık, 2018b ve ilgili sözleşmelerden faydalanılarak yazar tarafından oluşturulmuştur.

Uluslararası Ceza Mahkemesi, Birleşmiş Milletlerin yargısal nitelik taşıyan koruma usullerindedir. Uluslararası Ceza Mahkemesinde, insanlık aleyhine işlenen suçlar, soykırım, savaş ve saldırı suçlarını işleyen kişiler yargılanarak cezalandırılmaktadır.

Birleşmiş Milletlerin önemli organlarından birisi de Güvenlik Konseyidir. Konseyin temel görevi, uluslararası güvenlik ve barışın tehdit altında olduğu zamanlarda vakit kaybetmeden duruma müdahale etmesi gerektiği durumlarda güç kullanma da seçeneklerden biri olmak üzere zorlayıcı önlemlere başvurarak sorunun çözülmesidir. İnsan haklarına ve dünya barışına yönelik tehditlerin, ihlallerin arttığı durumlarda BM Şartının 42.maddesi uyarınca insancıl müdahale yetkisini kullanarak insanlığa karşı işlenen suçlar gerekçe gösterilerek Uluslararası Ceza Mahkemesine başvurma yetkisiyle soruşturma başlatma hakkına sahiptir.

Bu yetki Birleşmiş Milletlerin insan haklarının korunmasında dolaylı olarak önemli bir görev üstlendiğinin göstergesidir. Güvenlik Konseyi'nin insan haklarının korunmasına yönelik dolaylı da olsa önemli görevleri olmasına rağmen, siyasi niteliği ağır basan bir organ olması bu gücünü kullanmasına engel olabilmektedir. Sadece beş daimi üyenin veto yetkisine sahip olmaları organın etkili ve işlevsel kararlar alması önündeki en önemli engellerden birisidir (Göçer, 2009).

Birleşmiş Milletlerin koruma sistemleri önemli eksiklikler taşımaktadır. Bu eksikliklerin temel nedeni göreceli ahlaki ve normatif bir etkiye sahip olmasıdır. Göreceli etki ile kastedilen tavsiye ve kınama kararları alınması ile dostane çözüm önerilerinden öteye gitmeyen uygulamalardır. Denetim ve koruma etkinliği karşılıklı bilgi alış verişini kapsayan, raporlama, izleme yöntemlerinin ötesine geçmemektedir. Bu eksikliklere rağmen Birleşmiş Milletlerinin koruma ve denetim sisteminin olumlu yanları da bulunmaktadır. Bunlardan bir tanesi devletlerin yavaş yavaş denetime tabi olmaya alışmalarıdır. Bir diğeri de koruma ve denetime konu olan olayların, insan haklarının güncel sorunlarının belirlenerek, sorunların daha iyi kavranmasına olanak sağlamasıdır (Mourgeon, 1991: 100-103).

Birleşmiş Milletler'in insan haklarının korunmasına ve geliştirilmesine yönelik önemli katkılarının olduğu yadsınmaz. İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi ve sonrasında hazırladığı birçok sözleşmede, insan haklarına yönelik ortak kabul görececek değerler ve özellikler belirlemiştir. Birleşmiş Milletler tarafından hazırlanan bu sözleşmelerin önemli bir katkısı da ülkelerin insan haklarıyla ilgili kendi iç düzenlemelerini yaparken bir rehber, kaynak görevini yerine getirmesidir. Yıllar boyu hazırlanan sözleşmelerle insan hakları sadece genel bir kavram olarak ele alınmakla yetinilmemiş, kadınlara, çocuklara yönelik sözleşmeler, işkence, ırk ayrımcılığına dair sözleşmeler hazırlanarak insan haklarının detaylı bir şekilde korunması amaçlanmaktadır. Bu sözleşmelerle beraber, koruyucu usuller ve mekanizmalar da geliştirilmiştir. Bugün üzerinde en çok durulması gereken konuların başında belki de bu kısım gelmektedir. İnsan haklarına yönelik kavramsal, kuramsal birçok çalışma olmasına rağmen bu hakları koruyacak mekanizmaların yetersiz olduğu görülmektedir. İnsan haklarının açıkça ihlal edilmesine rağmen, insanlık suçu kapsamında değerlendirilecek eylemler işlenmesine rağmen uluslararası kurumların yetersiz kalması önemli bir gündem maddesi olarak karşımıza çıkmaktadır.

Avrupa Konseyi ve Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

Avrupa Konseyi, üye devletlerin demokrasiyi, barışı, politik ve bireysel özgürlükleri kendi aralarında koruyarak geliştirmek bu konularda sürekli işbirliği haline olmak amacıyla kurulmuştur. Avrupa Konseyi'ne üye olabilmenin ve üyeliği devam ettirebilmenin ön koşulu rejim olarak demokrasinin kabul edilmesi ve insan hak ve özgürlüklerine değer verilmesidir (Mumcu ve Küzeci, 2011).

Avrupa Konseyine üye devletler tarafından hazırlanan Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 4 Kasım 1950 yılında kabul edilen uluslararası bir sözleşmedir. Sözleşmenin temel konusu aslında devletler arası ilişkiler değildir. Sözleşmenin temel amacı, insan hak ve özgürlüklerinin ortak bir koruma sistemi oluşturularak güvence altına alınmasıdır. Bu yönüyle de diğer uluslararası sözleşmelerden farklı bir özelliğe sahip olduğu belirtilmektedir.

Sözleşmenin gerek amacı gerek yapısı ve çok taraflı olmasından kaynaklanan yapısal özellikleri nedeniyle sözleşmenin yorumlanmasında sadece uluslararası hukuk kurallarından faydalanılmamış sözleşmeye özgü olarak farklı yöntem ve teknikler de kullanılmıştır (Metin, 2008).

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi üç ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm, hak ve özgürlükleri, ikinci bölüm denetim mekanizmasını yani Avrupa İnsan Hakları Mahkemesini ve işleyişini, üçüncü bölüm ise çekinceler, imza ve onay gibi çeşitli hükümleri içermektedir. Hak ve özgürlüklerin yer aldığı birinci bölümde, yaşam hakkı başlığında herkesin yaşam hakkının yasalarla korunacağı belirtilmektedir (md.2). Bir diğer maddede işkence yasağı düzenlenmektedir (md.3). Özgürlük ve güvenlik hakkıyla ilgili maddede, herkesin özgürlük ve güvenlik hakkına sahip olduğu belirtilmektedir (md.5). Adil yargılanma hakkının düzenlendiği maddede suçluluğu yasal olarak ispat edilinceye kadar herkesin masum sayılacağı düzenlenmektedir (md.6). Özel ve aile hayatına saygı hakkı kapsamında herkesin özel ve aile hayatına, konutuna, yazışmasına saygı gösterilmesi hakkına sahip olduğu belirtilmektedir (md. 8). Herkesin düşünce, vicdan ve din özgürlüğüne, ifade özgürlüğüne sahip oldukları belirtilmektedir (md9-10). Toplantı ve dernek kurma özgürlüğü, ayrımcılık yasağı,

hakları kötüye kullanma yasağı birinci bölümde düzenlenen diğer konulardır. İkinci bölümde, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin kuruluş ve görevleri ile ilgili düzenlemelere yer verilmektedir. Mahkemenin yargıç sayısı, görev için aranan şartlar, hakimlerin seçimleri ve görev süreleri, mahkemenin organları ve yetkileri, mahkemeye başvuru koşulları düzenlenmektedir (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1950).

Sözleşmede düzenlenen maddelerin, hakların ve özgürlüklerin uygulamasını, denetlemek için Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kurulmuştur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesinin Genel Kurulu sözleşmeye taraf olan devletlerin sayısına eşit hakimlerden meydana gelmektedir. Mahkemenin oluşumu, yapısı, hakimlerin seçimi, görev süreleri sözleşmede belirtilmektedir. Genel Kurul daha çok idari nitelikte görev ve yetkilere sahiptir. Mahkemenin temel görevi olan yargılama fonksiyonu daireler, komiteler ve büyük daireler tarafından yerine getirilmektedir (Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, 1950).

İnsan hakları kavramının gelişimine, korunmasına, standartların belirlenmesine bölgesel nitelikteki kurum ve kuruluşların da katkıları bulunmaktadır. Bu kurumların faaliyetlerinin sadece insan haklarının evrenselliği ile çelişip çelişmediği noktasından bakılmaması gerekmektedir. İnsan hakların korunmasına ve geliştirilmesine yönelik yapılan bütün çalışmaların ve girişimlerin önem taşıdığı göz önünde bulundurulmalıdır. Birleşmiş Milletlerin ve bölgesel çaplı kuruluşların birbirlerine rakip olmadıkları, birbirlerini tamamlayan düzenlemeler yapabilecekleri unutulmamalıdır. Ancak önemli olan nokta insan haklarına yönelik ister uluslararası ister bölgesel hatta ulusal anlamda teorik, kavramsal olarak ne kadar düzenleme, sözleşme yapılırsa yapılsın, dünya genelinde bu sözleşmelere, düzenlemelere ihlallerin olduğu sürece ve bunlara karşı harekete geçilemediği sürece bir anlam taşımamaktadır. Sadece belirli bir bölgede bu hakların tanınarak uygulanması, insan hakları kavramının en önemli özelliklerinden biri olan evrensellik özelliğine ters düşmektedir.

İnsan Haklarının Evrenselliğine Yönelik Tartışmalar: Kültürel Görelilik

İnsan haklarının en temel özelliklerinden birisi evrensel olmasıdır. İnsan haklarının evrensel olmasının temel nedeni, bu hakların bütün insanlar için geçerli olduğunun genel kabul görmesidir. İnsan hakları zamana ve mekana bağlı olmaksızın hayatta olan bütün insanlara uygulanabilmesi gerektiğinden dolayı evrensel olması gerekmektedir. Çünkü evrensel olmayan bir hak, insanları ayırarak verilen bir hak bütün insanlara değil belli kişileri ve grupları kapsayacaktır. Bu nedenle insan haklarının evrensel olması bir zorunluluktur. İnsanların, dil, din, etnik unsur, cinsiyet, mezhep gibi hiçbir ayırım gözetilmeden dünyanın neresinde olursa olsun bütün insanlar için benzer şekilde uygulanması gerektiği genel kabul görmektedir. Zaten evrensellik kavramı da bu anlama gelmektedir. Bir kavramın evrensel olabilmesi için bütün insanların zaman ve mekan ayrımı olmaksızın sahip olması gereken bir özellik içermesi gerekmektedir. Bu nedenle insan haklarına sahip olabilmek için dünyanın neresinde olursa olsun, ister Avrupa'da ister Afrika'da ister Amerika'da ister Asya'da bütün insanların yararlanması gerekmektedir.

Kültürel görelilik genellikle insan haklarının evrenselliği ile ilgili literatürde karşımıza "cultural relativism" olarak çıkmaktadır. Kültürel görelilik, bir kültürü değerlendirmek için objektif standartlar olmadığını, bir kültürün kendi değer ve inançları dışında başka

bir bakış açısıyla anlaşılmayacağını ileri süren teori olarak tanımlanmaktadır (Spiro, 1986:263-265).

Donnelly insan hakları kavramının evrensellik boyutunu kültürel görelilik ve görelilik evrensellik kavramları ile tartışmaya açmaktadır. Bu kavramı geliştirirken, evrensellik ve kültürel görelilik varsayımlarını bir arada kullanmaktadır. Uluslararası alanda tanınan insan haklarının aslında ne tam olarak evrensel ne de tam anlamıyla görelilik olduğu aslında görelilik evrensel bir kavram olduğunu iddia etmektedir. Donnelly'e göre aslında kavramsal ve tarihsel açıdan evrensellikten söz etmenin mümkündür. İnsan haklarının öncelikle kavramsal açıdan evrensel olduğunu vurgulamaktadır. Tarihsel ve antropolojik bakış açısıyla da benzer bir durum ortaya çıkmaktadır. Aslında çoğu toplumun geçmişine baktığımız zaman bireylerin, toplumların bazı haklara sahip oldukları tarihsel süreçte görülmektedir. Aslında insan hakları işlevsel olarak evrensellikçe sahip olmasına rağmen uluslararası hukuksal yaptırım mekanizmaları yeteri kadar güçlü olmadıkları görülmektedir. İnsan haklarının sadece birkaç egemen devlet tarafından kendi ülkelerinde uygulanıyor olması ve uluslararası denetleme mekanizmalarının zayıflığı insan haklarının ağır bir biçimde ihlal edilmesi sonucu doğurmaktadır (Donnelly, 2007:281-283). Kültürel görelilik, bütün kültürlerin bir ahlaki değeri olduğunu ancak bütün kültürlere uygulanacak ortak bir ahlaki standart olmadığını düşüncesine dayanmaktadır. Böylelikle her toplum kendine özgü kültürel değerler inşa etmekte ve geliştirmektedir. Evrensel olduğu iddia edilen insan hakları bu kültürel değerler ile uyumlu olmayabilir. Diğer kurallar gibi insan hakları da kültürel ve tarihsel bir çıktı olmasına rağmen başka kültürel değerleri yargılama aracı olarak kullanılmamalıdır. Evrensellik iddiası aslında kültürel emperyalizmin bir aracıdır ve insanların, toplumların farklı olduğu gerçeğini inkar etmektedir (Freeman, 2008: 118).

1945'ten itibaren insan hakları kavramı bir güç ve otorite kaynağı haline gelmektedir. İnsan hakları doktrini güçlü olmasına rağmen emperyalist bir evrensellik iddiasında bulunması kavramı önemli tehditlere maruz bırakmaktadır. Yaşanan bu zorluklar önemli bir takım soruları da beraberinde getirmektedir. İnsan hakları normlarının sahip oldukları otoriteyi hak edip etmedikleri veya evrensellik iddiasının haklı olup olmadığı tartışılmaktadır. İnsan haklarına yönelik Batı emperyalizminin kurnaz bir oyunu olduğuna yönelik önemli eleştiriler de getirilmektedir. İnsan haklarının evrensellikçesine yönelik önemli meydan okumalar kendini göstermektedir. Bu meydan okumalar üç önemli kaynaktan gelmektedir. İslam dünyasından, Batı'nın kendisinden ve Doğu Asya'dan insan haklarına yönelik eleştiriler gelmektedir (Ignatieff, 2001: 102).

Kültürel görelilik taraftarlarının insan haklarına yönelik eleştirileri dört başlıkta öne çıkmaktadır;

- İnsan Hakları Evrensel Beyanname, dünya nüfusunun önemli bir çoğunluğunun temsil edilmediği uluslararası bir kuruluş tarafından hazırlanmıştır. Beyannamenin eleştirilen bir diğer noktası, sıradan bireylerin ihtiyaçlarını, beklentilerini, endişelerini anlamayan kendi toplumlarında bile seçkin olarak kabul edilen kişilerin hazırlanmış olmasıdır.
- Eleştirilen bir diğer nokta, beyannamenin sadece bireyi vurgulaması, aileyi ve toplumsal grupları göz ardı etmesidir. Bu durum beyannamenin Batı değerlerini yansıttığını göstermektedir.

- Devletlerin kendi normlarına ve kültürel değerlerine uymayan ve siyasi çıkarları ile bağdaşmayan uluslararası düzenlemeleri kabul etmeyecekleri ve bu standartların kendilerine dayatılmasına itiraz edecekleri belirtilmektedir.
- Mülkiyet, evlilik, din özgürlüğü gibi bazı haklar, Batı dışı toplumların değerleri ile uyumlu olmamaktadır. Bu nedenle düzenlemede getirilen bazı haklar Batı'nın kültürel emperyalizminin bir yansıması olarak görülmektedir (Ekiz, 2022: 46-52).

İnsan haklarının evrenselliği konusu, siyasi yönetimi olmayan insanlar için geçerli olmamaktadır. Arendt'e göre insanların, dil, din, ırk, cinsiyet, servet gibi özelliklerden bağımsız şekilde evrensel haklara sahip olmaları çelişkilidir. Arendt bu durumu şu şekilde açıklamaktadır. Savaşlardan sonra mülteci durumuna düşen veya vatansız kalan insanlar açısından sadece vatandaşlık haklarından değil insan haklarından da mahrum kaldıkları görülmektedir. Doğal hukuk varsayımına göre ulus-devlet gibi insanların belirli bir siyasi topluluğa ait olup olmadıklarına bakılmadan bütün insanların eşit haklara sahip olmaları gerekmektedir. Fakat siyasal topluluğunu kaybedenler, hem vatandaşlık haklarını hem de en temel insan haklarını kaybetmektedirler (Zembylas, 2017: 6-7). İnsan haklarının evrensel olmasının nedenlerinden biri de insan onuruna dayandırılmasıdır. Çünkü insan onuru, mekana, zamana, kültüre bağlı değildir, dil, din, ırk, cinsiyet, köken, sosyal konum bakımından bir ayrım gözetmediği için insan onurundan kaynaklanan hakların dünyanın neresinde yaşarsa yaşasın bütün insanlar için benzer olmasını gerektirmektedir. Burada önemli olan noktalardan biri bütün insanların bu haklara fiilen kullanıyor olmalarından ziyade, insanların bu haklara sahip olduklarının kabul edilmesidir.

İnsan hakları, bireylerin insanca bir hayatı devam ettirebilmeleri için gerekli olan asgari şartları barındırmaktadır. İnsan hakları teorisinin gelişmesini sağlayan, ekonomik, siyasal ve sosyal şartların Batı'ya özgü olduğu bir doğrudur. İnsan haklarının amacı, insanın saygınlığının ve onurunun korunmasıdır. İnsanlara ait olan saygınlık ve onur değerleri bütün insanlar için aynı olması nedeniyle insan haklarının bütün insanlar için geçerliği olduğu genel kabul görmektedir (Uygun, 2015:508-512).

Ayrıca Donnelly doğumla beraber kazanılan doğal haklar fikrinin aslında modern döneme ait bir fikir olduğunu bazı toplumlarda bulunmadığını belirtmektedir. Örneğin, Asyalı, Afrikalı Müslüman toplumlarda ve geleneksel Batı toplumlarında bu düşünceye dayalı insan hakları uygulamaları bulunmamaktaydı. Donnelly, bu sebeple, modern insan hakları ile gelenek, kültür ve değerler arasında bir farklılık olduğunu belirtmektedir. Ancak farklı toplumların tarihinde haklara dair izlere rastlansa da bugün ki anlamıyla insan hakları modern ve yeni bir kavramdır (Donnelly, 2007:286-287). Arendt, uluslararası hukukun vatandaşlık ile ilgili düzenlemelerini, vatandaşlık kazanılması, vatandaşlıktan çıkarılma gibi düzenlemelerini ayrıca göç konusunun mutlak bir şekilde devletlerarası anlaşmalarla kuruluyor olmasının insan haklarına yönelik güvensizlik sebebi olduğunu belirtmektedir (Arendt, 2018:307).

İnsan haklarına yönelik eleştirilen önemli bir kısmı insan haklarını belli bir kültür açısından ele alan eleştiriler oluşturmaktadır. Burada özellikle insan haklarının Batı kültürünün bir ürünü olduğu ve farklı kültürlerin tamamını kapsayamayacağı ileri sürülmektedir. İnsan haklarının kültürden kültüre değişen bir kavram olduğu, bütün

kültürlerin kabul edeceği tek bir insan hakları kavramının olmayacağı yönünde eleştiriler yöneltilmektedir.

İnsan hakları kavramının modern döneme ait olması, Batı'ya özgü koşullar neticesinde gelişmiş olması bu kavramın evrensel bir özellik taşımasına engel teşkil etmemektedir. İnsan hakları, kültürel ve toplumsal farklılıkların ötesinde anlam taşımaktadır. İnsan haklarının hukuki, siyasal boyutları bulunmaktadır ancak belki bu boyutlardan daha da önemlisi ahlaki boyutu bulunmaktadır.

İnsan haklarının evrensel olması, bütün insanlar için geçerli olması, bu değerlere sahip çıkılması, doğu-batı ayrımı yapmadan bütün toplumların ortak değerini oluşturmaktadır. Burada tartışılması, üzerinde durulması gereken nokta fikrimizce insan haklarının evrenselliğinden ziyade korunmasının evrensellik içerip içermediğidir. İnsan haklarının ihlal edilmesinde, Birleşmiş Milletlerin rol alması sadece egemen birkaç devletin onayı ile gerçekleşiyorsa üzerinde durup tartışılması gereken nokta burasıdır.

İsrail Filistin Meselesinin Tarihsel Arka Planı

Ortadoğu'da yaşanan çatışmaları ve sorunları tahlil edebilmek için sadece bugüne bakmak yeterli olmayacaktır. Çünkü çatışmaların önemli nedenlerin birini tarihsel süreç içerisinde ortaya çıkan ve çözümlenemeyen sorunlar oluşturmaktadır. Bu nedenle konuyu ele alırken tarihsel süreçte yaşananların göz önünde bulundurulması önem taşımaktadır.

Yahudilerin Filistin'de bir devlet kurma fikri geçmişten itibaren bulunmaktadır. Bu düşüncenin ilk kez güçlü bir şekilde dile getirilmesine 1897 yılında İsviçre'nin Basel kentinde düzenlenen Siyonist kongresinde rastlıyoruz. Theodor Herzl'in öncülüğünde toplanan kongre Yahudilerin Filistin'de bir devlet kurması fikrini savunuyordu. Birinci Dünya Savaşı devam ederken 1917 yılında açıklanan Balfour Bildirisi Filistin'de Yahudilere yurt kurma sözü verilerek İngiltere'nin manda yönetimi oluşturulmuştur. Sonrasında Filistin'e yoğun bir Yahudi göçü başlamıştır. İkinci Dünya Savaşı başlarında Filistin nüfusunun yaklaşık üçte birini Yahudiler oluşturmaktaydı. Bu durum bağımsız bir Yahudi devletinin kurulması için önemli bir gelişmeydi (Sander, 2013: 297-298).

Tablo2. Etnik Gruplara Göre Filistin Nüfusu.1931-1946

	Arap	%	Yahudi	%	Diğerleri	%	Rakamlar
1931	864.806	82	174.139	19	18.269	2	1.057.601
1936	983.244	71	382.857	28	22.751	2	1.388.852
1941	1.123.168	68	489.830	30	26.758	2	1.639.756
1946	1.310.866	67	599.922	31	31.562	2	1.942.350

Kaynak: Cleveland, 2008:282

1919 ile 1923 yılları arasında çoğunluğu Doğu Avrupa'dan 30 bin kadar göçmen Filistin'e geldi. 1924 ile 1926 yılları arasındaki göçte çoğunluğu Polonya'dan 50 bin göçmen daha geldi. 1930'lardan sonra Hitler ile Nazi Partisinin yükselişi Almanya ve Orta Avrupa'dan Yahudi göçünü hızlandırdı. Bu göçmenlerin çoğu ABD ve Kanada

gibi devletlerin göçmen kotalarına kısıtlama getirmeleri onları Filistin'e sığınmak zorunda bırakmıştı (Cleveland, 2008:283-284). 1931 yılından 1946'ya kadar geçen on beş yıllık süreçte bölgede Yahudi nüfus sayısına baktığımız zaman bu kadar kısa sürede üç kattan fazla arttığı görülmektedir. Bu durum bir taraftan bölgede çatışmaların önemli bir sebebi olurken diğer taraftan bölgede bir Yahudi devleti kurulmasının da zeminini hazırlamaktadır.

İkinci Dünya Savaşı sonrasında İngiltere Filistin'deki manda yönetimini kaldırma kararı adlıktan sonra konu Birleşmiş Milletlerin gündemine gelmiştir. Birleşmiş Milletler Genel Kurul kararıyla Birleşmiş Milletler Filistin Özel Komisyonu kurulmuştur. Komisyon planına göre bölgenin ekonomik birliği sağlanacak şekilde Arap ve Yahudi devletleri şeklinde ikiye bölünecekti. 29 Kasım 1947'de yapılan oylamada Filistin'in Arap ve Yahudiler arasında taksim edilmesi kararı alınmıştır.

İngiltere'nin manda yönetiminin sona ermesi bölgedeki çatışmaların artmasına neden olmuştur. Yahudi Geçici Ulusal Konseyi 14 Mayıs 1948 tarihinde İsrail devletinin kurulmasına karar vermiştir. Dönemin iki önemli gücü ABD ve SSCB, İsrail'i tanıdıklarını açıklamıştır. İsrail'in bağımsızlığını ilan etmesi Arap ülkelerinin tepkilerine neden olmuştur. Irak, Ürdün, Suriye ve Mısır İsrail'e savaş ilan etmiştir. Savaş sonrasında İsrail Arap devletin kontrolündeki toprakları ele geçirerek kendisine taksim edilen topraklardan çok daha fazlasına sahip olmuştur. Savaş sonunda bir milyondan fazla Filistinli toprakları terk etmek zorunda kalmıştır (Sander, 2013:299-300).

İlerleyen yıllarda 1967-1973 yıllarında Arap-İsrail Savaşları devam etmiştir. Bu savaşlarda genellikle Arap ülkeleri savaşları kaybetmiş ve İsrail topraklarını genişletmiştir.

1967 yılında gerçekleşen Arap-İsrail savaşında Arap ülkeleri ağır bir mağlubiyet almışlardır. İsrail uçakları, Mısır, Suriye ve Ürdün havalimanlarını bombalayarak ağır kayıplar verdimiştir. Savaş sonrasında İsrail Batı Şeria'yı ve Golan Tepelerini ele geçirmiştir. Savaş sonrasında Arapların Filistin'i terk etme süreci başlamış ve kitlesel göçler yaşanmıştır. İsrail topraklarını dört misli artmış, Gazze Şeridi ile Sina Yarımadasının tümünü ele geçirmiştir (Armaoğlu, 2004:706-707; Sander, 2013:536).

1980'lerde İsrail hükümeti Arap topraklarına el koyma uygulamasını hızlandırdı ve Filistinlilerin tutuklanma emri olmadan tutuklanıp altı ay göz altında tutulmalarına imkan tanıyan uygulama daha sık kullanılmaya başlandı. İsrail'in bu uygulamaları Filistinlilerin yaşamını sayısız şekilde etkilemekteydi. Özel vergiler ödemeleri, en basit bir ruhsat ve iş yeri açmak için bürokratik engellemelere takılmaları, en küçük bir siyasal faaliyet kuşkusuyla tutuklanıyor, hapse atılıyor ve işkence görüyorlardı. Filistin direnişi ya da intifada, 9 Aralık 1987'de Gazze'de bir İsrail askeri aracının yaptığı kazada 4 Filistinlinin ölmesi ve birçoğunu da yaralanması ile başladı. Binlerce Filistinli olayı protesto etmek amacıyla toplandı, İsrail askerleri ateş edip göstericilerden bazılarını öldürünce bütün Gazze ayaklandı (Cleveland, 2008:520).

İlk birkaç haftada intifada, işgal edilmiş topraklarda gençlerin öfkesiyle beslenen, kendiliğinden patlak veren bir isyan olarak gerçekleşti. Ancak hareket ivme kazandıkça Filistin toplumunun bütün katmanlarına yayıldı ve ayaklanmayı koordine etmek üzere bir birlik kuruldu. Birleşik Milli Liderlik (BML) adını alan kurum, FKÖ'nün belli başlı yerel fraksiyonlarını temsil eden bireylerden oluşmaktaydı.

Filistinliler ayrıca İsrail mallarını boykot ederek ve mümkün olduğunda kendilerinin yetiştirdiği veya yerel olarak üretilen malları tüketerek Gazze Şeridi ile Batı Şeria'yı ekonomik bakımdan kendine yeterli duruma getirmeye çalıştılar. Ayaklanma hareketleri arttıkça, BML'nin rakibi olan yeni kuruluşlar ortaya çıktı, bunlardan en önemlisi kısasça Hamas olarak tanınan İslami Direniş Hareketi'ydı. Müslüman Kardeşlerin Gazze şubesinin bir kolu olan Hamas 1988'de kuruldu (Cleveland, 2008:521-522). İsrail devletinin kurulması ve sonrasında güçlenerek gelişmesi Batı emperyalizminin Arap ve İslam ülkelerine karşı saldırgan eylemlerinin devamı olarak görünmekteydi. Bu açıdan bakıldığında zaman Batı etkisi, nüfusu ve hakimiyeti için İsrail bir köprü başı olmak için çok uygundu. İsrail, Batı gücünün bir aracı olarak kullanılmaktaydı. İsrail yalnızca Batı devletlerinin bir aracı olarak değil Batı uygarlığının bir parçası olarak da görünmektedir (Lewis, 2003:468).

İsrail kurulduğu günden itibaren bölgede insan haklarını ihlal eden birçok saldırıda bulunmuştur. İnsanların yaşama haklarının elinden alınması, savaş hukuku dışında sivillerin öldürülmesi, çocukların, kadınların öldürülmesi, insanların temel ihtiyaçlarını karşılayacak gıda maddelerine erişiminin engellenmesi bunlardan sadece birkaçını oluşturmaktadır. İsrail'in bütün bu eylemlerine rağmen Batı'nın sessiz kalması yukarıdaki görüşü doğrular niteliktedir.

Gazze Ablukasının Ortaya Çıkma Nedenleri ve 7 Ekim Öncesi Yaşanan Önemli Olaylar

İsrail'in Gazze şeridini abluka altına almasının temelinde iki nedeni bulunmaktadır. Bu nedenler askeri ve siyasi nedenlerdir. Hamas'ın bölgede güçlenmesi ve halk tarafından desteklenmesi Gazze ablukasının önemli nedenlerinden biridir. Gazze ablukasını ile halkın temel kaynaklara, ihtiyaçlara erişimi kısıtlanmakta, böylece direniş hareketini engelleyerek Hamas ile mücadele edilmektedir.

İsrail'in Gazze ablukasına yönelik aldığı önlemlerden bazıları;

- Gazze'nin dış dünya ile bağlantılarının kesilmesi
- Sanayi, tarım ve inşaat malzemelerinin ithalatına yönelik katı kurallar
- İhracatın çok büyük bir kısmının yasaklanması
- Endüstriyel yakıtın girişine kısıtlama getirilmesi (Gazze'nin tek elektrik santraline enerji sağlanmasında kullanılmaktadır)
- Batı Şeria geçişini sağlayan Erez geçişine genel bir yasak getirilmesi
- Filistinlilerin tarım ve balıkçılık faaliyetlerine büyük bir kısıtlama (Butt ve Butt, 2016: 161-162).

Yıllardır süren ablukanın olumsuzlukları yaşamın her alanında kendini göstermektedir. İnsanların en temel ihtiyaçlarına bile bazı dönemlerde İsrail'in uyguladığı sert kurallar nedeniyle erişmekte zorluk çekmişlerdir. Toprağın küçük olması nüfus yoğunluğunu artırmaktadır. İsrail sadece karadan geçişleri değil deniz ablukasını da uygulamaktadır. Hem karadan hem de denizden uygulanan abluka ve sadece birkaç giriş çıkış dışında Gazze şeridine ulaşım neredeyse tamamen kısıtlanmıştır. Bu durum bölgede yaşayanların, ekonomik, sosyal, ulaşım, altyapı, sağlık, istihdam gibi hayatın neredeyse tamamını ilgilendiren konularda sorunlar yaşamalarına neden olmaktadır.

7 Ekim 2023 tarihi öncesinde de İsrail Gazze'ye yönelik benzer saldırılar gerçekleştirmiştir. 2008-2009 yıllarında İsrail'in Gazze'ye yönelik düzenlediği "Dökme Kurşun Operasyonu" 22 gün devam etmiştir. İsrail operasyonun amacını Haması yok etmek olarak açıklamıştır. Saldırıda binlerce sivil hayatını kaybederken, Gazze'de önemli bir yıkıma sebep olmuştur. Gazze'de siviller, gıda, tıbbi malzeme, su, elektrik gibi hayatlarını devam ettirebilecek temel malzemelerden yoksun kalmışlardır. 2012 ve 2014 yıllarında da İsrail'in Gazze'ye yönelik benzer operasyonlar düzenlemiştir. 2014 yılındaki operasyon diğerlerine göre çok daha uzun sürmüş ve daha fazla can kaybına, yıkıma neden olmuştur.³

7 Ekim Sonrası Yaşanan İnsan Hakları İhlalleri ve Uluslararası Sözleşmeler

İsrail'in 7 Ekimden itibaren Gazze Şeridine yönelik gerçekleştirdiği saldırılarda, hastaneler, okullar, camiler, kiliseler hedef alınmakta, yaşlı, kadın, çocuk, bebek ayrımı yapılmadan insanlar öldürülmektedir. Bu saldırılarda 24 bine yakın Filistinli hayatını kaybetmiştir.⁴ Hayatını kaybedenlerin büyük çoğunluğunu kadınlar ve çocuklar oluşturmaktadır. 7 Ekimden itibaren 7.100 kadın ve 10.400 çocuk hayatını kaybetmiştir. Saldırılarda 60 bin kişi yaralanmıştır. 439 bin evden 359 bini tamamen yıkıldı ya da kullanılamaz hale getirildi. 36 hastaneden 28 tanesi hizmet veremez duruma getirilmiştir. 2,3 milyon insanın yaşadığı Gazze'de yaklaşık olarak 2 milyon insan yerinden edildi (Anadolu Ajansı, 2024).

Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği (OHCHR), İsrail'in yoğun saldırılarına maruz kalan Gazze'de başta okullar olmak üzere sığınma alanlarında yargısız infazlar ve sivillerin öldürüldüğüne dair raporların kendilerine ulaştığını ve bu durumun endişe verici düzeye geldiğini belirtmektedir. Raporlarda gözaltına alınanlar arasında 12 yaşından 70 yaşına kadar çocuk ve yaşlıların da yer aldığı bildirilmektedir. Gözaltına alınan kişilerin büyük bir kısmının bazı durumlarda işkenceye varabilecek şekilde ağır kötü muameleye maruz kaldıklarına yönelik çok sayıda rapor bulunduğu belirtilmektedir. Raporda, İsrail askerlerinin sivillere barınaklarını yıkmadan önce Gazze'nin güneyine gitmeleri yönünde talimat verdiği, bunun da birden fazla yerinden edilmeye yol açacağı görülmektedir. Önemli bir diğer husus, işkence ve diğer kötü muameleler, uluslararası hukuka göre kesinlikle yasaklanmış olmasına rağmen İsrail'in saldırılarında bu düzenlemelere uymadığı görülmektedir. Raporda, şu ifadeler yer verilmektedir;

"Sivillere Gazze'nin güneyine taşınmaları yönündeki direktifler, hiçbir şekilde İsrail'i uluslararası insancıl hukuk kapsamındaki yükümlülüklerinden kurtarmıyor. On binlerce Filistinli sivil, Gazze'nin kuzeyinde kalıyor ve İsrail'in onlara saygı gösterilmesi ve korunmasını sağlama yönündeki yükümlülükleri devam ediyor. Uluslararası insancıl hukuk, sivillerin sadece zorunlu güvenlik nedenleriyle gözaltına alınmasını ve buna dayanarak ya suçlanmaları ya da serbest bırakılmalarını gerektiriyor. Tutuklunun statüsüne bakılmaksızın, şahsi onuruna yönelik saldırılar da dahil işkence ve diğer kötü

³ Bağımsız Soruşturma Komisyonunun rakamlarına göre, 1462 sivil toplam 2251 Filistinli öldürüldü. Ölümlerin 551'i çocuk 299'u kadındı. 18.000 konut tamamen yıkıldı ya da kullanılamaz hale geldi. <https://www.ochaopt.org/content/key-figures-2014-hostilities> (Erişim:10.05.2024).

⁴ Rakamlar 30 Ocak 2024 tarihli haber kaynaklarından alınan rakamlardır. Henüz ateşkes sağlanmadığı için rakamlar artmaya devam etmektedir.

muameleler, uluslararası hukuka göre kesinlikle yasaklanmıştır." (Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Raporu, TRT Haber, 2024).

7 Ekimden bugüne kadar geçen süre içinde yaşanan olaylar, insanlığa karşı işlenen suçlar kapsamında değerlendirilmelidir. Bir suçun insanlığa karşı işlenen suçlar olarak nitelendirilebilmesi için, sivillere yönelik olması, sistematik bir şekilde düzenli olarak işlenmesi bir devlet ya da kurum aracılığı ile gerçekleştiriliyor olması aranan koşullardır. İsrail tarafından gerçekleştirilen saldırıların bu kapsamda yer aldığı açık bir şekilde ortadadır. İsrail tarafından gerçekleştirilen saldırılara bakıldığı zaman, hiçbir savaş hukukuna uymadığı, ibadet yerleri, hastaneler, okulları açıkça hedef aldığı, kadın, çocuk, yaşlı, bebek bütün insanları öldürerek açıkça insan haklarını ihlal etmekte ve savaş suçu işlemektedir. İsrail'in gerçekleştirdiği eylemler göz önünde tutulduğu zaman insan haklarına yönelik hazırlanan birçok uluslararası sözleşmeye aykırılık görülmektedir. Bu sözleşmelerden bazıları;

- İnsanların en doğal hakkı olan yaşama haklarının ihlal edilmesi. Savaş hukuku dışında gerçekleşen ölümler, özellikle çocuk, kadın, sivillerin ölmesi uluslararası hukuka aykırılık oluşturmaktadır. Bu kapsamda, Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi (3.madde, 5.madde, 9.madde, 12.madde, 17.madde)
- Tutukluluk ve gözaltı sürelerinde insan onurunu kırıcı, aşağılayıcı muamelede bulunulması. İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muamele ve Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (2.madde, 4.madde).
- Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1.madde, 2.madde).
- Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme (2.madde, 3.madde, 4.madde, 6.madde).
- Uluslararası Ceza Mahkemesinin Görev alanına giren suçlar, soykırım suçu, insanlığa karşı işlenen suçlar (adam öldürme, halkın bir kısmını tecrit ya da göçe zorlama, işkence, fiziki veya ruhsal bütünlüğe zarar verme...) Savaş suçları kapsamında (kasten adam öldürme, gayri insani muamele ve işkence, askeri zorluklarla bağdaşmayan malların yok edilmesi, mülkiyetin ortadan kaldırılması...)
- Silahlı çatışmaya yönelik kurallar, Birleşmiş milletler ve üye devletler tarafından onaylanan Cenevre Sözleşmeleri kapsamında belirlenmektedir. Sözleşme savaş zamanında sivil kişilerin korunmasına yönelik düzenlemeler getirmektedir. Hastanelere yapılan saldırılar uluslararası sözleşmelere aykırılık oluşturmaktadır. 17 Ekim'de El Ehli Baptist hastanesine yapılan saldırıda çok sayıda sivil hayatını kaybetmiştir. 1949 Cenevre Sözleşmeleri ve 1979 Ek 1 ve Ek 2 Protokollerinde yer alan hastane ve tıbbi birimlerin korunmasına yönelik düzenlemeler.
- İsrail tarafından düzenlenen silahlı saldırılarda beyaz fosfor bombasının kullanılmasının neden olduğu ölümler. 1972 yılında kabul edilen Biyolojik ve Zehirleyici Silahların, Geliştirilmesi, Üretilmesi ve Yasaklanmasına Dair Sözleşme, 1993 yılında imzalanan Kimyasal Silahlar Sözleşmesi, 1997 yılında

imzalanan Antipersonel Mayınlar Kullanılması, Depolanması, Üretilmesi ve Naklinin Yasaklanması Sözleşmesi

- İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için ihtiyaç duydukları gıda, beslenme, su, ilaç imkanlarına erişimlerinin engellenmesi. İnsanların en temel gıda ihtiyacı olan su ve temel besin maddelerine ulaşamayarak açlıktan öleme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaları. Birleşmiş Milletler Ekonomik, Sosyal ve Kültürel Haklar Sözleşmesi (madde 11).
- Çocuklara yönelik saldırı, çocukların hayatlarını kaybetmesi. (Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, madde6, madde 19).
- Sivil nüfusa saldırı, insani yardım ve barış gücüne saldırı, sivil nüfusu zorla yer değiştirmeye zorlamak kapsamında, Uluslararası Ceza Mahkemesi Roma Tüzüğü (madde7, madde 8).

İsrail'in 7 Ekimden itibaren Gazze'ye yönelik gerçekleştirdiği ve hala devam eden hareket, Hamsa saldırısından dolayı meşru müdafaa hakkı olarak değerlendirilmesi mümkün değildir. Çünkü çalışma kapsamında yer verdiğimiz insan haklarının korunmasına ve tanınmasına yönelik birçok uluslararası sözleşme, metin, protokol yok sayılarak bir hareket yürütülmektedir. Bu harekattan dolayı en temel insan haklarından olan yaşama hakkını, barınma hakkını, kişi dokunulmazlığını, kişi hürriyetini ve güvenliğini, konut dokunulmazlığını, hak arama hürriyeti başta olmak üzere birçok temel hak ve hürriyetin kullanılmasını engellemektedir. Hastaneler bombalanarak insanların sağlık hizmetlerinden yararlanmaları engellenmektedir. İnsanların gıdaya, suya erişimi engellenerek açlıktan ölme tehlikesi ile karşı karşıya bırakılmaktadır. Son yıllarda insan haklarına yönelik birçok kavramsal, kurumsal düzenlemeler, çalışmalar yapılmasına rağmen 7 Ekim 2023 tarihinden itibaren insan haklarına yönelik yapılan çalışmaların, sözleşmelerin, uluslararası mekanizmaların yetersiz kaldığı görülmektedir.

Sonuç

Çalışma kapsamında 7 Ekim 2023 tarihinden itibaren İsrail'in Gazze'ye uyguladığı saldırılan nedeniyle çok sayıda sivilin hayatını kaybetmesi, insanın en doğal hakkı olan yaşam haklarının ihlal edilmesi uluslararası sözleşmeler kapsamında örnekler verilerek incelenmiştir. Bu hak ihlalleri vurgulanmakta ve insanların bu ihlallerden nasıl etkilendikleri, can kayıpları, temel ihtiyaçlarını karşılamakta zorlanmaktadır.

İnsan hakları kavramı 1950'lerden itibaren üzerinde tartışılan, uluslararası alanda önemini kaybetmeyen kavramlardan biridir. İnsan haklarının kavramının üzerinde bu kadar durulmasının birçok nedeni bulunmaktadır. Bunlar içerisinde belki de en önemlisi, bu hakların insanların tarihsel süreç içerisinde verdikleri mücadeleler sonucu elde etmiş olmalarıdır. İnsan haklarının önemli özelliklerinden birisi evrensel olmasıdır. Bu haklar dünyanın neresinde olursa olsun bütün insanların koşulsuz, şartsız sahip oldukları haklardır. İnsan hakları gerçekten evrensel midir? İnsan haklarının evrenselliği tartışmaları kimi düşünürlere göre insan haklarını evrensel olarak koruma altına almak kimi düşünürlere göre Batı'ya özgü bir takım değerlerin diğer kültürlerle yayılmasını sağlamaktır. İnsan haklarının sağlanmasında, korunmasında, geliştirilmesinde en önemli görev şüphesiz devletlere düşmektedir. Öncelikle insan haklarının, hukuksal güvenceye alınması sağlanarak, insan hakları alanında

eksikliklerin, sorunların giderilmesine yönelik mekanizmaların kurulması devletlerin önemli görevleri arasında yer almaktadır. Ancak insan haklarının korunması konusunda devletlerin yetersiz kalması, bu alanda uluslararası düzenlemeleri, mekanizmaları zorunlu kılmaktadır.

İnsan haklarının korunmasına, geliştirilmesine yönelik uluslararası düzenlemeler, mekanizmalar olduğu gibi bölgesel çaplı düzenlemeler de bulunmaktadır. Uluslararası alanda insan haklarının korunmasında, geliştirilmesinde önemli rol üstlenen Birleşmiş Milletlerin insan haklarının korunmasına yönelik yıllar içerisinde hazırladığı birçok sözleşmesi ve bu sözleşmelerinin uygulanmasını takip edecek mekanizmaları bulunmaktadır. Benzer şekilde bölgesel olarak insan haklarının korunarak geliştirilmesinde önemli görev üstlenen Avrupa Konseyi kapsamında birçok sözleşme, mekanizma bulunmaktadır. Burada üzerinde durulması gereken mesele insan haklarının içeriği ya da kavramsal boyutundan ziyade insan haklarının korunmasına yönelik denetim mekanizmalarının yetersiz kalmasıdır. İsrail'in Gazze'de yaşayan insanlara yönelik işlediği savaş suçları, insan hakları ihlalleri şiddetini artırarak devam etmektedir. Gazze'de yaşanan olaylardan sonra insan haklarının savunduğu ideallere, amaçlara, hedeflere günümüzde ulaşmış olduğunu söylemek mümkün görünmemektedir. Çalışma kapsamında yer verildiği üzere insan hakları konusunda onlarca sözleşme, düzenleme, kuruluş yer almaktadır. Bu sözleşmeleri takip etmek için denetim mekanizmaları kurulmaktadır. İnsan haklarının teorik anlamda evrensel olduğu kabul edilebilir ancak asıl evrensel olması gereken nokta bu hakların korunması konusudur. Hastanelerin bombalandığı, bebeklerin, çocukların, kadınların öldürüldüğü bir dünyada hangi insan haklarından hangi uluslararası kuruluştan, mekanizmadan bahsedebiliriz. İnsan haklarına yönelik ihlallerin bu kadar açıkça yapılmasına karşı bir uluslararası bir yaptırımın, bir müdahalenin gerçekleşmeyişi, söz konusu kuruluşların ve yapıların amaçlarının, varlıklarının, varoluş sebeplerinin sorgulanması gerekliliğini ortaya koymaktadır.

Gazze'ye yönelik saldırıları uluslararası hukuk ve sözleşmeler göz önünde bulundurularak diplomatik yollarla ateşkesin en kısa zamanda gerçekleştirecek adımların atılması sağlanabilir. Bu saldırılardan dolayı İsrail'in uluslararası hukuku ihlal ettiği birçok sözleşmeye, protokole aykırı hareket ettiği görülmektedir. İsrail'in bu saldırılara son vererek uluslararası hukuka uygun davranması için uluslararası mekanizmaların işlemesi, harekete geçmesi gerekmektedir.

Değerlendirme	İki Dış Hakem / Çift Taraflı Körleme
Etik Beyan	<i>Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur.</i>
Benzerlik Taraması	Yapıldı – Ithenticate
Etik Bildirim	itobiad@itobiad.com
Çıkar Çatışması	Çıkar çatışması beyan edilmemiştir.
Finansman	Bu araştırmayı desteklemek için dış fon kullanılmamıştır.
Peer-Review	Double anonymized - Two External
Ethical Statement	<i>It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited.</i>
Plagiarism Checks	Yes - Ithenticate
Conflicts of Interest	The author(s) has no conflict of interest to declare.
Complaints	itobiad@itobiad.com
Grant Support	The author(s) acknowledge that they received no external funding in support of this research.

Kaynakça | References

- Armaoğlu, F. (2004). *20. Yüzyıl Siyasi Tarihi 1914-1995*, Alkim Yayınevi.
- Aybay, R. (2015). *İnsan Hakları*, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Arendt, H. (2018a). *Totalitarizmin Kaynakları 2: Emperyalizm* (6. bs., Çev. B. S. Şener). İletişim Yayınları.
- Butt, K., Butt, A. (2016). Blockade on Gaza Strip: A Living Hell on Earth. *Journal of Political Studies*, 23 (1), pp.157-182.
- Cleveland, L.W. (2008). *Modern Ortadoğu Tarihi*, Agora Kitaplığı.
- Donnelly, J. (1995). *Teoride ve Uygulamada Evrensel İnsan Hakları*, (Çev. Erdoğan, Mustafa/ Korkut, Levent), Yetkin Yayınları.
- Donnelly, Ja. 2007). The Relative Universality of Human Rights, *Human Rights Quarterly*, Vol: 29, pp. 281-306. <https://www.jstor.org/stable/20072800>
- Ekiz, S. (2022). İnsan Haklarının Evrenselliği ve Kültürel Görecelik, *İzmir Barosu Dergisi*, 87 (2). S.15-69
- Erdoğan, M. (2001). *Anayasal Demokrasi*, 4.Baskı, Siyasal Kitabevi.
- Erdoğan, M. (2007). *İnsan Hakları Teorisi ve Hukuku*, Orion Kitapevi.
- Freeman, M. (2008). *İnsan Hakları: Disiplinler Arası Yaklaşım* (çev. A. Erkan Koca, Asena Topcubaşı), Birleşik Dağıtım Kitabevi.
- Giritli, İ., Güngör, H.A. (2002). *Günümüzde İnsan Hakları*, Der Yayınları.
- Göçer, M. (2009). *İnsan Haklarının Korunması ve Birleşmiş Milletler. Güvenlik Konseyinin İnsan Hakları Alanındaki Faaliyetinin Uluslararası Hukuk Açısından İncelenmesi*, 1. Baskı, Nobel Yayınları.
- Ignatieff, M. (2001). The Attack on Human Rights. *Foreign Affairs*, 80(6). 102-116. <https://doi.org/10.2307/20050331>
- Kaboğlu, İ. Ö. (2013). *Özgürlükler Hukuku 1*, İmge Yayınevi.
- Kalabalık, H. (2018a). *İnsan Hakları Hukukuna Giriş*, Seçkin Yayıncılık.
- Kalabalık, H. (2018b). *İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri*, Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kuçuradi, İ. (2007). *İnsan Hakları Kavramları ve Sorunları*, Türkiye Felsefe Kurumu.
- Lewis, B. (2003). *Ortadoğu*, 16.Baskı. Arkadaş Yayınları
- Metin, Y. (2008). *Anayasa'nın Yorumlanması*, Asil Yayınları.
- Mourgeon, J. (1991). *İnsan Hakları*. 2. Baskı. Çev. Ayşen Ekmekçi ve Alev Türker. İletişim Yayınları.
- Mumcu, A., Küzeci, E. (2011). *İnsan Hakları ve Kamu Özgürlükleri*, Turhan Kitapevi.
- Sander, O. (2013). *Siyasi Tarih 1918-1994*, İmge Kitabevi

Spiro, E. M. (1986). Cultural Relativism and The Future Of Anthropology, *Cultural Anthropology*, 1(3), 259-286.

Tanör, B. (1994). *Türkiye'nin İnsan Hakları Sorunu*, BDS Yayınları.

Uygun, O. (2015). *Devlet Teorisi*. 2. Baskı, XII Levha Yayınları.

Zembylas, M. (2017). Re-Envisioning Human Rights In The Light Of Arendt And Rancière: Towards An Agonistic Account Of Human Rights Education. *Journal of Philosophy of Education*, 51(4), 709-724. <https://doi.org/10.1111/1467-9752.12269>

Sözleşmeler ve Raporlar

Anadolu Ajansı, (2024). <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/israilin-gazzedeki-100-gunluk-yikimina-savas-suclari-ve-soykirim-davasi-damga-vurdu/3108408> (Erişim Tarihi: 30.01.2024)

Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi, (1950). <https://www.yargitay.gov.tr/documents/AIHM.pdf> (Erişim Tarihi: 25.01.2024).

Birleşmiş Milletler Medeni ve Siyasi Haklar Sözleşmesi (1976). <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c016/tbmm22016089ss0150.pdf> (Erişim Tarihi: 25.01.2024).

Birleşmiş Milletler Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi (1979).

<https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/KadinlaraKarsiAyri-mciliginOnlenmesiSozlesmesi.pdf> (Erişim Tarihi: 26.01.2024).

Birleşmiş Milletler İşkence ve Diğer Zalimane, Gayri İnsani veya Küçültücü Muameleye ve Cezaya Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1984). <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/IskenceninOnlenmesiDairBMSozlesmesi.pdf> (Erişim Tarihi: 26.01.2024).

Birleşmiş Milletler Her Türlü Irk Ayrımcılığının Ortadan Kaldırılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (1969). <https://insanhaklarimerkezi.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/03/IrkAyrımciligininOrtadanKaldirilmasinaDairSozlesme.pdf> (Erişim Tarihi: 27.01.2024).

Birleşmiş Milletler Soykırım Suçunun Önlenmesi ve Cezalandırılmasına Dair Sözleşme (1951). https://inhak.adalet.gov.tr/Resimler/Dokuman/2312020093827bm_11.pdf (Erişim Tarihi: 27.01.2024).

TRT Haber, (2024). Birleşmiş Milletler İnsan Hakları Yüksek Komiserliği Raporu, <https://www.trthaber.com/haber/dunya/bm-gazdede-sivillerin-oldurdugune-dair-giderek-artan-sayida-rapor-almamiz-endise-verici-821455.html> (Erişim Tarihi: 30.01.2024).